

გუთნის-დედა,

მამულის-მოვლისათვის.

გული მოსწოდება ტუ-
ლისში.
• გურსელისის სკოლაში.
კუთხის, სკუთხის სხვადა.

გამოიცემა ორჯერად
ერთხელ. ფასი ერთი
წლის გამოცემის ვინც
დისკონტოვს გულს აწერს
ერთი მანეთი. რომელიც
არ აწერს ორი მანეთი

«დისკონტო» ღამტება.

6. 14

წიგნი ქ. ქუჩვითვან.

«გუთნის» დედის გახეთში განუღლის
თვეებში დაუბუჭდევით, რომ კავკასიის
მამულის-მოვლის გამგებლობამ გაგზავნა
ლონდონში აგრონომი უფ. სერებრიაკოვი,
საქმტუნო ვასტავაში და სსუათა მორის
მიანდო გაემანჯა ევროპაში მამულის-მოვლა
როგორ წარმატებაში არის, რომ იმის მსე-
დვით საქართუტლოშიაც შემოიტანან უკე-
თესად მამულის მოვლა. 22 ივნისს ამ
წლისა, ქალაქის ყენევიდგან აი რას იწე-
რება უფ. სერებრიაკოვი: აჭრანციის სამხრე-
თის მხრივ გავსინჯე დიდის უურადღებით
აბრეშუმის ჭიის მენახვის და გამოხვევის

ქარსანები. ამასთანავე გამოვიკითხე შეიძლ-
ებოდა თუ არა, ჭიის მიძლეული და აბრე-
შუმის კელოვნების მცოდნე ქალები ჩუტნს
ტუილისში წამოსვლიყენენ ფასით, რომ
იმათვან გვესწავლა ჭიის მოვლა და აბრე-
შუმის წესიერად გაკეთება. ტუილისში
წამოსვლის მსურეყენი შეიძლება ვიმოყ-
ნოთ, რა სეკვირეყელია ფასით, თუძცა
ერიდებთან მორს გზას და ტუილისის
ჭავას. ამ მიხესისა გამო თხოულთბენ მეტს
ფასსა, იმახედ. რა ფასსაც იღებენ აქ ადგი-
ლობრივ. რომელთაც აღვიარეს საქართეყ-
ლოში წამოსვლა სსუტნსედ ნაკლებ ფასით
ართან შემდგომნი:

1. სეკანეებო აბრეშუმის ქარსანის გა-
მგებულმა ქალმა ბურნემ მიქო, როგორც
კარგათ მცოდნე ჭიის აღზრდისა და აბ-

რეშუმის გავრცობისა, ლიონში მცხოვრები
დოქტორი, რომელიცა თხოულობს წელიწა-
დში სამოცს თუმანს ჯამადირს გზისა და
სმა ჭამის ჯარჯის გარდა.

2) ქალი სტუდენტია, რომელიცა
ნაზეოფია კიდევცა ტუილისში თავის მამის
გრაციოსის აბუშუმის ქარხანაში ავლაბრის
ჭურჭლსეჲ და, რომელიცა თხოულობს ორ-
მოც და ათს თუმანს ჯამადირს წელიწა-
დში გზის და საზრდოს ხარჯის გარდა
გზის ხარჯი ლიონიდან, ანუ მონტე-
ლიმარიოვან ტუილისამდინ თუთო სულსეჲ
შეორეს კლასის ვაჟონში დაჯდება ოც და
ხამს თუმანდინ.

ამას გარდა გამოვიყიეთჲ, გამოჩენილის
ლიონისჲ გზისაკის რეკასაგან, თუ რაძენი
დაჯდება, რომ გაკეთდეს საქართულოში
აბრეშუმის ქარხანა.

თუთო თუჯი ტარაბუა, თავისის კუთუ-
ნილებით ღირს 250 ფრანკათ.

ქარხანა ორმოც და ათის ტარაბუასა-
გან შედგარი 12500 ფრ.

ორთქლის მამინა ორის ძალით თავი-
სის ქუბით, მიღებით და ტუმბო-
ვით, 5000 ფრ.

უუთებში და ჭილობით შესვევა საგზა-
ოდ, რომ არ წახდეს. 300 ფრ.

გადმოტანა საქართულოში (11,000
კილოგრამი) 8,500 ფრ.

სრულებით 26, 500 ფრ.

უუ. რეკი თუთან მოდის ტუილისში
ქარხანის განაშენებულთ უფასოთ, მხოლოთ
თხოულობს გზის ხარჯს ორმოც და ხუთს
თუმანსა.

ეს რეკი, თუთანვე აშხადებს აბრეშუმის
ქარხანას რაც იარაღები ეჭირება.

უფასი თუთულისა იარაღისა ოთხასს
ფრანკსეჲ მეტი არ არის.

22 ივნისის 1862 წელსა.

10

ქ. ქუჩევა.

1-ის იულისითგან 1861 წლ. სოფლის
მებატრონეთ გაზეთის გამოცემისათვის
ქ. მოსკოვში. უუ. ნ. ანენკოვის რედაქციისა
ქქცმე.

ახლა ის დრო არის, რომ სოფლის
მებატრონენი უნდა შეცადინებოდნენ, მამუ-
ლის მოვლის შესახებ, რაც აზრი აქქსთ
ერთმანერთს გააკვირებდნენ. ამ გვარის
ღონის-ძიებით ჩუჭნი მამულის-მოვლა, რომე-
ლიც არის უმთავრესი საგანი მრთელს
საკელმწიფოში, შევა წარმატებამი. ერთმანერ-
თის აზრის შესატკობრად, არის შემოდუ-
ბული გაზეთი.

მოსკოვის ქალაქში, აქამდინ არ გამოდიოდა სოფლის მეპატრონეთათვის გასული, რომლით შეეკობინებინათ მამულის-მეპატრონეთათვის უკეთესად მამულის შემუშავება. ამ აზრით სოფლის-მეპატრონეთა ჟურნალის რედაქტორი გამოსცემს **1**-ის იულისიდან **1861** წლ. კვირაში ერთხელ გასეთს რომელსაცა ერქმეა «გასული სოფლის-მეპატრონეთათვის.»

წელიწად ნახევრის სოფლის-მეპატრონეთა ჟურნალის გამოცემაში, დაერწმუნდით, რომ საჭირო არის კვირაში ერთხელ გამოდიოდეს ჟურნალის გარდა გასული, რომელიც უფრო ადრე გარდასცემს მკითხველს ახალს ცნობებს.

გასული «სოფლის-მეპატრონეთათვის.» გამოვა შემდგომის სახით:

1. მთავრობას განკარგულება მამულების შესახებ და შესახებ ეპიბისა.

2. ახლანდელი მდგომარეობა, როგორც რუსეთში, აგრეთვე ევროპაში: ცნობები საზოგადოებაზედ, გამოჩენილის ჭერების აღწერა, მენობებისა, ვაჭრობისა, ერთის სიტყვით, ყოველივე, რაც რომ შეეხება მამულის განმკვეთებებს და აღებ-მიცემობას.

3. სტატიები, რომელნიცა შეეხებიან კუნა თესვის, მინდვრების შემუშავების იარაღებსა, ჭისკულდებულებას, ეკონომია, სახალსო ჭეპიძობა, ზირუტეუთ აქიძობა, ანუა-

რიში და ეს.

4. ხალხის საჭიროება; ღანის-ძიება იმათის შემწეობისათვის; გლეხების მდგომარეობის გამართვა და ზნეობის დაცვა განათლებას გსით.

5. კითხუ- და ჰასუსი სოფლის-მეპატრონეთაგან ერთმანერთში მამულის შესახებ. იმათში აზრი, ეჭვი და ვინიცობა არის საქმის შეუტეობრობა რასაკვირველია მამულის-მფელის შესახებ. აგრეთვე კითხუ და ჰასუსი რედაქციასა.

6. განცხადება წიგნების და ჟურნალების განსუიდეახედ. გასული გამოვა კვირაში ერთხელ ერთი თაბასი და მეტი, მხატვრობით და დამატებით. იქნება მიგა და მიგ ზირუტეუების მხატვრობა, მიწის იარაღებისა, სოფლაურის მენობებისა, გამოჩენილთ მეპატრონეთ ფორტრეტითა და სს.

ფასი ნახევარის წლისა **5** მან. სოლო ერთის წლისა **5** მანეთი გაგზავნით სახლში.

კელი მოსწერდება მოსკოვში ზუბოვსკის ბულვარზედ, მიწის-მეშუმავების სასწავლებლის სახლში, სოფლის-მეპატრონეთა გასეთას რედაქციაში, ბაზენოვის წიგნების მაგაზინაში და მაგაზინაში სვეშნიკოვისა სტარასტინის ბულვარზედა, კლაზენოვის და

(*) სოლო. უოკელს კელის მოწერს უფლება აქვსო დაბეჭდონ ამ გასეთი განცხადება რამე, იმ ფასში, რომელნიცა ღარს გასეთი.

წერნინის მაგაზინებში. პეტერბურღში ეოვე-
ღს გამოჩენილს წიგნების მაგაზინებში.

რედაქტორი და გამომცემელი წ. ანენეკოვი.

თოვლი.

როგორათაც ეორანი, დაფრინავსრა
თოვლიანს მინდორზედ. ეძებს საჭმელს, არას
ფერზედ არ ჰმეიქრებელი, ეერეთუჭ მძამ-
ტებული ნ.წილი ხალხთა ცივად უჯკერის
ვეელსზედ, რაჯცა მას გარეშეთ თვალს
წინ უდგია; მხოლოდ ჰყოქრობს მოპოების
საზრდოს და სიამოვნებისათჳს. ამა გამო-
უდგებულ კრებისთჳს ეინული არის ეინული,
წირხლი-წირხლი, თოვლი-თოვლი, ამაზე
მეტი მას არ ჰსურს იფაქროს. აუ როგორ
წარმოსდგებიან ესე მოვლინებანი.

მაგრამ მათ შორის თოვლის გუნდა, ანუ
ფერული, რომელიც დრუბლებიდან თავზედ
გვეცემა, არის საკვირველი წარმოდგინება
ბუნებისა, და ხმა ძალად გვახარებს
მაუწდომლობასა ეოვლისა დაბადებისასა
როგორ იძებიან ესე უდიდებულესნი ზვავნი
წინარად შედედებულის წელისცახ იმა დაუ-
სრულებელთ სივრცეთა მანა ციხათა? ეის
ბრთელს კელს უჭირავს ჰვარში ესე თოვ-
ლის საძმომები, რომელთა ქუჭმაც იხნი-
ქებიან და ჰსტუდებიან ტოტები და მტო-
ები ხეებისა, სიმძიმეები, რომელთაცა რამდე-
ნიმე სახლი დაუტანიათ და გაუსწორებიათ
დედა-მიწაზედ, და რომელნიცა ათიათასის

და მრავალთა ფუთებიდან შექედვარნი,
წინარედ და დიდ-ხანს უხილავდ ჰკიდინ
ჰვარში, ანუ ცაში, არ ვარდებიან მან-
დისინ არ მოუვით დრო, მაშინ კი წინა-
რად, განუთვინი ურიცხვ-მრავალს ნაწი-
ლებით დაეშვებიან დედა-მიწაზედ, ისე, რომ,
ერთი ფერულიც არ წახდება მათის დაცე-
მითა მართალია. ჩუწნ ვიტყვით რომ, იქ,
ძალდა, დრუბლებში, შეიკრებიან ორთქლე-
ბი, ანუ ნისლები, ესენი ჰსუვივდებიან,
ერთდებიან, და შეადგენენ დღის სიმძიმეს,
უკუქვლად უნდა ჩამოაქციონენ მიწაზედ
თავლის ნაირთ; ის რა ძალია, ხანდის-
ხან ერთ-ბაშთ, თჳთ მოქმედის ცაში
მოუწდომელის სიქარით შეკრებიან ორთქ-
ლებს და გამოაჩენს დრუბლათ. როგორ
წარმოსდგება ეინჯა? რა არის სიცივე?
რასგან არის, რომ თჳთ ძალიანი სიცივე,
სამინელს ზამთარში, ხან ცვჩუწნება, და
ხანდახანი ძალდა ჰვრის გულზედ დაკრო-
ბილი და არ გეწუხებს. სრულიად ესენი
არინ ჯერეთ აუხსნელნი გამოცანე-
ები. გულს მოდგინეთ, რომ გავმანჯოთ
თოვლი, ჩუწნ შევინძნავთ, რომელ თოვული
ფერული განსაკუთრებით მაშინ, როდე-
საც ის წინარს ტაროსში ნელ-ნელა ეშვება
მიწაზედ. შესდგება მრავალთ მკირეს
ეინულის ეკლებიდან, რომელნიც, ჰქმარ-
ტად, ხანდისხან გუჭჩუჭნებიან ურუ-
ბარგოთ, არეულნი ერთმანერთში, მაგრამ

შამატუბულის ნაწილით იქმნებიან განსაკვირვებულის სისწორით დაწვრილები.

ისინი, მჭეულგებრივ გამოჭსატკენ ზატარა ექვს კუთხიან შექუთო ვარსკვლავებს, რომელიც გამოაჩენს მმუჭნიერს ბრწყინვანსა, როგორათაც ბროლი. ისინი ჭკვანან სან გამოლით ევაუდლებს, სან მოკვაცონებენ ნაძვებს თვისს სწორუ-აუფხილის ტოტებით; ესე ზეციურნი კეკლუცი, ჩვილი და სუსტი, ჩამოცვივის დროს, შეუძლიან დაჭმალოს და განახიოს თუთ შეძირესმა ქარმა. როგორითაც უნდა გამჭრელის გონებით ევაღნონ აღსნან წარმოდგენა ამა საუესოვად და სსება და სსებასიარათ შეერთებულათ. ბროლით ვარსკვლავების ჭერი სიაღლეში, კიდევ მრავალნი დარსებითან დაუსრულებელ-გამოცანებუად, რომ ეძიან დი ვერ ახსნან. საკმაოდ დანჯერებულა, რომელ გუნდები, გამოიხსვიან რა ღრუბლებში, ჩამოცვივის დროს მოიმატებენ, გადიდებიან, თუცა ეცემიან არა ვითარნიე ნისლის მქონებელს ადგილზედ. ესე, მავალითებრ, შენიშულა, რომ, როდესაც ელვა ეცემა რომელსაჲე სსელს, მამან ნაჭრულვები მ. სის ციცვლისს ჭსწავიქ, გააჩენენ ციცვლს, და რაოდენთამე ადგილებში მტრათ და კომლიათ აქცევენ შენობებინ, რომელთაც სრულიად არ მიჭარებია შენი; ეს წარმოადგება მისვან, რომ ელვა თვისს გამოურვისს წამს განახნევს ჭერში მრავა-

ლთა თავის მსკავს მცირეს ელექტროლის ნაჭრულვალთა. ეგრეთ იტკონენ, რომ როდესაც წელში რომელიც იმოთება რაოდენიმე გამოლილი მარილა, ჩაუძვებენ ერთს ზატარა მარილის თვალს ბროლის მსგავსს, მამან იმავე სათბო მისს ახლო მოფხი მარილის სენიშები ანუ ნაწილები, შეერთდებიან, და სიმკრეკელივ შემოესკვიან მას, იწებენ რა ნელნელა გადიდებანს. ამისთვს ფრიად შესაძლებელია, რომ სუსტიმე ვანულის ბუწებმა, ანუ ბუსუსებმა თოვლის ფერისა, გამოთვლის რა ჭვარში, დაძვირებული წლიანის ორთქლებითა, შეადგენენ ზატარ-ზატარა წელის შედეგებულს კუკურებსა. აქედან, რასაკურველია შედეგებიან ახლნი ბუსუს-ველები თოვლისა, და მოემატებთ ჭსნიქე. თოვლი უკრო სუბქია ვინულზედ. ხოლო ეს თავს წესით წელზედ. სისქე ვინულისა თუთქის ცხრა ნაწილით შეიტესია იმ წელზედ, რომლისაგან ის გამოიხსანს. ახლს ჩამოცვივილს თოვლს უჭარავს თორმეტჯერ უკრო მეტი ადგილი, მანამ იმავე თოვლიდგამ გამტარს წელს. ესრეთ მეცნიარმან, შემქნელმან ხილულისა და უხილავისამან, შეერთათ თოვლში სიმძიმე ვინულისა სილბილესთან წელისა და სისუბქესთან ორთქლისა, ასე, რომელ ესე ურიცხვნი, მცვენილინი მიწაზედ, ვინულის ევლებიდან შემდგონნი ნაწილები არა ვითარსა ვნებანს

არ მისცემენ მკვლარეთა და მცხოვრებთა ქვჭენისათა. თუთუელი ბუსესი თოვლის ჟგორულისა ნახევრად მობრწყინაუს, როგორათაც უინული. თოვლი მაგრად შეკრული ჭკარავს თავის სითეთრესა, და იწეებს ბრჭინვასა, რომელიც არ იქმნებოდა, როგონაც თოვლი დასვაებულია მიწაზედ, ამახანავე ერთი მეწუ ათოვლის გუნდისა განიოფება მეორისგან ჭერის ძალით, და მათ ნათელი ძლიერ ძალე განიხივეა მრავლად. ხაზიგადოდ თოვლისა აქუს თვსება გარდახადის გადიტროს ნათელი და მით მოუმტებს. და განამრავლებს შუქსა ნათლისხას; სუტნ მამან ამაძს დაერწუნდებთ. როდესაც დადხანს დავსდივართ თოვლით დაფარულთ და გზისგან განათლებულთ მინდერებსედე. მაგრამ თუთონ ეს თესება ნათლისა არის ერთი იმა განსაკრველთ კეთილმოქმედებითგან ბუნებისა; ხაკუთრად იმა მხარეთათვს, სადაც თუთქმის მრთელს წელიადას მეფობს სიცვიე. სადაც ცხრა ზამთრის თვეები შედგენენ მრთელს განუწვევრელს და უსინათლოს ღამეს, და მშვეც ეწმენებთ მცირეს ხანს, ანუ სრულებით არ ამოვა მრთელს ერთს კვრას და თვეს. ესე დაუსრულებელი ღამე-დღეები, მოვლებული მზის ნათელ შუქითა, განმუქდებიან მხოლოდ თოვლითა, და მას დროსაც, როდესაც მრც მთურე და არც სსუა სამხრე-

თის მნათობნი არ გამოქსცენ თავიანთ შუქსა, გარნა არათუ ერთ სინათლეში. რა-მელსაც იგი გამრავლებს სიბნელეში, შეიცვს სარკებელი თოვლისა, არამედ მიჭსედოთ მისს სიტუოს მომცეჟელ ძაღას, თუ რა სარკებლობას გვძლევს, იგი ატფობს ეველას, რასაც თუთონ დაფარავს; ესრეთ ის დაიცვამს მიწას და დაფარულთა მისს გულში, გაზაფხულამდის; ღრმა ძილში შთავრდნილთა თესლთა ცხოვართა და მაწაზედ მცოცველთასა. ეინვიანი ზამთარი უწუძით ცხარეს და აბობოქებულს ზაფხულს არ შეუღიან იმდენი დასწვას. სიცირაოდენსაც ძირიანათ მოჭსპობს თესლებს კე აი გულ მომტყინვარე და შეძრალელებელი ბუნება მითაც თუ ჩქართბს დაავკოს ტფილი სახურავი, ჟერ ეველა წინათ, ნაუფიერ მთის გვერდებსედე, და შემდგომ ხევეს და სამოვარს ადგილებსედე, რომლიდებანაც თუთანაც აჭხდის სახურავსა თოვლსა, რათგანაც მთებში და ამაღებულ ადგილებში უსეტესდე იტანჯვან ცუდის ქარიზგან და სამინელის სიცვიისგან. გაეინულითა ხალსთა და ჰარტუტუთა ცხოველთა, ეეროთვე ცალცალკე მოძრულს ეველასზედ უსეტესად, და ძალიათ მიეცემათ სიტუო და სიცოცხლე. უკეთუ თოვლით გაიკვსონ და დაიქლიბონ. მაგრამ ვსოქქათ სადედგან არის იმაში ამისთანა ძალა? თუთონ თოვლი არ არის გამოსული ეოვ-

ღარტუბა,

როგორც უნდა მოვიხმართ მუმანის
გუთანი. ()

მუმანის გუთანსა აქვს ორი ნაწილი:
ერთი არის ფამფალაკი და მეორე თვთ
გუთანი:

ფამფალაკს აქვს ღერძხედ თვლები და
თვლებ მუჰამი არის რკინის ორ კაზიანი,
რომელიც თუნდა ღრმით მოიხვნის მიწა
თუნდა ჰიოთა, თუ ეს ორკაზიანი მალა
ასწივა გუთნის დედამ, მაშინ მიწასა ხნაყს
ღრმით, და თუ დაბლა დასწივა, მაშინა

() ამ წლის ჰირკელსავე ნუშერში აღწე-
რილიყო მუმანის გუთანი და ამასთანავე
მრავალთა მებატონეთა დაიბარეს მამულის
მოვლის განსკებელობის საშუალობით. ამ
გუთნებისა, ამ მოკლეს ხანში ზოგი მოვიდა
და ჩაჭბარდათ ზოგი ერთთ მებატონეთა.
რედქცია საჭიროთ რაცსს აცნობოს მეთ-
ხველითა, თუ როგორ უნდა მოკასმართ
ხუნის დროს ეს გუთანი, რომელიცა მკვა-
რის ხარით ადვილათ ხნაყს.

რედ.

ხნაყს მიწის ჰირთა. ამას მოქმედებს გუთნის
დედა განაღებით, რომლით ბურღოს, თუნდა
მოუჭერს, თუნდა მოუდუნებს. ფამფალაკი და
გუთანი ჩუჭნში, ესე იგი საქარაშტლოში
ერთმანერთსუდ გადბმას ზომ ჯამბართთ,
მაგრამ მუმანის გუთანს ჯამბარის მაცეერთ
ტავი აქვს ეკეთებული. გუთანი ამ ტავით
მიეების ფამფალაკსა, მარცხნივ განაღების
ადვილს, რომელიც მუმანის დროს უოკელ-
თუს მხენელს უნდა ჩარეჭული ჰქონდეს
სადმე, რომ არ დაეკაროს.

გუთანი ისე სწორეთ უნდა იუოს დაუჩე-
ბული ფამფალაკთან და წინ მიბმულ ჯოხთან,
რომ სწორე ხენითა და დვედის სისწორით
სიგნე რაც აქვს სახნისსა, სჭრიდეს ბელტსა
გარდანაბრუნებლად. თუ სწორედ არ იქნებ
გუთანი ამკარად მიბმული დვედის ჰირდა-
პირ, მაშინ გუთანი დაიწეებს ტოკვასა და
ბრუნდეთაც წავა ხუნამი. ამ გუთნისათვის
უნდა იუოს სსჭა ზომის უღელი, ასე რომ
უღლის შუაგულიდამ საქონლის კისრამდინ
თორმეტი ვერსოკი სიგე ჰქონდეს, მაშ-
სადმე უღელი უნდა იუოს ნახევარ საქინი,
თუ უღელი ვრძელია ამ ზომასუდ, მაშინ
გუთანი უშეებს ხარეჭს. სავეთი სახნისხედ
ერთს ვერსოკსუდ მომორებით უნდა იუოს,
და ნიადაგიდან ნახევარ ვერსოკსუდ.